

Яковлев О.А.,
канд. юрид. наук, доц. кафедри трудового права,
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,

ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДДІ

Деякі органи законодавство наділяє особливим правом надавати пропозиції або подання про звільнення певних осіб. Так, наприклад, кваліфікаційна комісія суддів може надавати пропозиції Вищій раді юстиції про звільнення з посад суддів.

Вища рада юстиції відповідно до статті 31 Закону України «Про Вищу раду юстиції» за пропозицією кваліфікаційної комісії суддів або за власною ініціативою має право вносити подання про звільнення суддів з посади до органу, який їх призначив (тобто Президенту України або Верховній Раді України). Так, приміром, у 2010 р. Вища рада юстиції внесла подання Президентові України і Верховній Раді України про звільнення 39 суддів за порушення присяги.

До Вищої ради юстиції з пропозицією про прийняття подання про звільнення судді з посади можуть звернутися: Вища кваліфікаційна комісія суддів України та член Вищої ради юстиції. Член Вищої ради юстиції, який порушив питання перед Вищою радою юстиції про звільнення з посади судді, не бере участі в голосуванні при прийнятті рішення.

Відповідно до ч. 5 ст. 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» За наслідками дисциплінарного провадження Вища кваліфікаційна комісія суддів України може прийняти рішення про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади за наявності для цього підстав.

Висновки кваліфікаційних комісій суддів мають юридичне значення, будучи юридичним фактом. Вони є обов'язковими для розгляду Вищою радою юстиції. Що стосується юридичної природи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, то, на нашу думку, їх слід визнати своєрідними громадським об'єднанням, органом суддівського самоврядування. Принагідно зазначимо, що члени цієї кваліфікаційної комісії суддів здійснюють свої

повноваження на громадських засадах із збереженням заробітної плати за місцем основної роботи.

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймається більшістю від її загального складу. Голосування проводиться за відсутності особи, щодо якої вирішується питання, і запрошених осіб.

При цьому залишається питання, чи не є вказані вище повноваження обмеженням принципу незалежності судді – засадничої вимоги становлення системи правосуддя у правовій державі?

Стаття 126 Конституції України закріплює принцип незалежності і недоторканності суддів. Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється. Чи можна розглядати подання Вищої ради юстиції про звільнення суддів, як вплив на їх діяльність? Ми вважаємо, що звернення з таким поданням до Президента України не є проявом впливу на незалежність суддів. Таке подання не є обов'язковим для Президента України. Він може самостійно проаналізувати справу й прийняти рішення про звільнення судді. Разом з тим вважаємо, що діяльність судді складна й відповідальна, потребує високого рівня професійної підготовки та моральних якостей, тому Вища рада юстиції своїм поданням повинна надавати Президенту України правову та інформаційну допомогу для забезпечення законності припинення діяльності судді.

Таким чином, ініціатива щодо звільнення з посад суддів, відповідно до законодавства, виходить послідовно від двох органів – Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції. Такий підхід до порядку звільнення суддів слід визнати правильним тому, що він реально забезпечує формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя.

Слід також враховувати, що Вища рада юстиції відповідно до статті 1 Закону України «Про Вищу раду юстиції» є колегіальним, незалежним органом, відповідальним за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Подібну позицію підтримав і Конституційний Суд України, визнавши конституційними положення ст.ст. 30, 31 Закону Укра-

їни «Про Вищу раду юстиції» (рішення від 21 травня 2002 р. № 9-рп/2002 (справа про Закон України «Про Вищу раду юстиції»)). Конституційний суд визнав також можливим і законним право членів Вищої ради юстиції ініціювати звільнення суддів. Він зазначив у рішенні, що положення п. 4 частини 1 статті 30 Закону, за яким з пропозицією про прийняття подання про звільнення судді з посади може звернутися член Вищої ради юстиції, Конституційний Суд визнав таким, що не суперечить Конституції. Встановлене законом повноваження Вищої ради юстиції щодо внесення за власною ініціативою подання про звільнення суддів з посади до органу, який їх призначив або обрав, і розгляду за власною ініціативою питання про звільнення суддів з підстав, передбачених п.п. 4-6 частини 5 статті 126 Конституції (порушення суддею вимог щодо несумісності; порушення суддею присяги; набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього) повністю відповідає положенням Конституції.

Яка ж правова природа Вищої ради юстиції? На думку В. В. Долежана, Вища рада юстиції не є центральним органом виконавчої влади. Вона не має структур в регіонах України, за своїм правовим статусом Вища рада юстиції тяжіє до судової влади, оскільки її основним завданням є формування високопрофесійного суддівського корпусу. Крім того, Вища рада юстиції наділена юрисдикційними повноваженнями.

В літературі навіть висловлено думку, що аналоги Вища рада юстиції, які здавна є в інших країнах і складаються переважно з вчених-юристів, можуть розглядатися як органи суддівського самоврядування.

Характерно, що у частині 2 статті 1 Закону України «Про Вищу раду юстиції» її навіть не названо державним органом. Правовий статус Вищої ради юстиції багато в чому збігається зі статусом кваліфікаційних комісій суддів та органів суддівського самоврядування.

Особливості формування складу Вищої ради юстиції та правового статусу її членів виключають застосування до неї переважної більшості статей Закону України «Про державну службу». Вони не проходять конкурсного відбору. Законом про Вищу раду юстиції встановлений інший порядок формування Вищої ради юстиції, не розроблені і типові кваліфікаційні характеристики та посадові інструкції для членів Вищою радою юстиції.

При цьому діяльність ВРЮ фінансується з державного бюджету. Співробітники апарату Вищої ради юстиції є держслужбовцями і на них у повній мірі поширюється Закон України «Про державну службу». Тому важко погодитись з В.В. Долежаном, що ВРЮ не є державною структурою, вона є державним органом, який через специфіку своїх повноважень має особливості діяльності.

Биба Н. М.,
канд. юрид. наук., старший викладач кафедри
правового регулювання економіки
Харківського національного економічного
університету України

ДО ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ

Протягом останніх десятиріч у світі відбулися суттєві зміни у ставленні до інвалідів. Інваліди потребують соціальної допомоги і соціального захисту, а також виконання з боку держави відповідних заходів для забезпечення їх законодавчо визначених прав.

Такими заходами є, зокрема, соціальна реабілітація інвалідів, що спрямована на створення і забезпечення умов для повернення особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом соціально – середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, соціального обслуговування, задоволення потреби у забезпеченні технічними та іншими засобами реабілітації, а також працевлаштування.

У літературі висловлені різні міркування щодо визначення поняття «працевлаштування інвалідів». Це: (1) комплекс медичних, технічних, організаційних та інших державних і громадських заходів для здійснення інвалідами права на працю і створення належних її умов (В. В. Караваєв); (2) система заходів держави, що сприяють поновленню працездатності громадян і забезпечують їх використання на роботі, яка не протипоказана за станом здоров'я (О. М. Кузнецов, О. М. Раєвський); (3) організована і спланована державою і здійснювана за участю громадських організацій система обов'язкових для підприємств, установ, ор-